

subditos in exercitio religionis suæ et sacrorum plane independentes relinquere debeant, nullibi in uno alterove pacis instrumento reperitur.

Inst. 2. Si fœdus ab Imperatoribus initum cum A catholicis in Pace tum R. tum W., nec irritum nec illicitum fuit, ac sine usurpatione juris sacri; ergo Pontifices non potuissent, nec debuissent fœdus illud improbare: aut si hoc fœdere inito standum est Catholicis, Pontificum protestatio nec *justa* erit, nec *efficax*.

R. 1. Sicut fœdera publica gentium jure introducta, et quidem ob communem necessitatem, stricte observari debent, quia alias pax nulla consistere posset, de qua prius non cogitatur, quam dum pars altera valde attrita duras conditiones pacis inire debet; ita fœdus etiam cum acatholicis initum omnino servandum est, utpote initum inter compaciscentes, qui solum Deum et gladium superiorem habent, quos inter et ipse Imperator, licet alias cæteris Statibus superior, compartem egit: non enim *exceptio vis et metus* irritat pacta inter gentes liberas, ne parti antea prostratæ recuperatis viribus fas sit rumpere fœdus et cruenta rursus bella movere: non etiam *exceptio usurpatæ potestatis sacræ*, quia Imperatoribus incumbit munus advocatiæ, vi cuius periclitantem Ecclesiam defendere oportet, ac mediis quidem ad hunc finem unice necessariis, ejusmodi tum temporis, quo nihil contra Protestantes exterorum fœderibus nixos, armisque longe superiores immensa etiam sanguinis et pecuniarum profusione evinci poterat, cum manifesto totius reipublicæ orthodoxæ periculo, erat permissiva Catholicorum indulgentia, qua bona quedam ecclesiastica sub certis limitationibus, uti et modificatam prætenorum sacrorum suorum libertatem Protestantibus relinquere, ne demum omnia cedere cogerentur.

R. 2. *Justa* tamen fuit Pontificum *protestatio*, quia in utroque fœdere transactum de suspensa jurisdictione ecclesiastica, de possessione ac retentione bonorum ecclesiasticorum etc.; quin et *efficax*, quia ea stante Protestantes nullo unquam tempore aut usum juris obtinebunt in bona ecclesiastica, aut viam legitime præscriptionis. De his vide *JCTOS* et *CANONISTAS*. De potestate legifera ecclesiastica dictum satis: de legibus vero ecclesiasticis distinctius et copiosius agunt juris sacri interpretes: juvat tamen discutere hic epistolas Decretales veterum Pontificum, quarum multiplex per Theologiam mentio recurrit:

ARTICULUS VII.

DE EPISTOLIS DECRETALIBUS VETERUM PONTIFICUM ANTE SIRICIUM.

115. *Nota.* A CLEMENTE I. ad DAMASUM usque Ecclesiam rexere Romani Pontifices circiter 55.; horum epistolæ Decretales aliquæ referuntur a SS. Patribus, plurimæ extant in collectione Canonum, quam primo Isidorus Mercator sub finem seculi VIII., tum Ivo Carnotensis, qui obiit anno 1114., demum Gratianus anno 1151. ediderunt. Illas, quæ a SS. PP. aut veteribus historiæ Eccl. scriptoribus traduntur, genuinas esse indubium est: sunt autem præter geminas CLEMENTIS I. litteras epistolæ CORNELII apud Cyprianum, JULII I. apud Athanasium, LIBERII apud Hilarium, DAMASI apud Hieronymum et Theodoretum. De aliis Decretalibus ante SIRICIUM P., quas

prædicti Canonum editores publicarunt, merito dubitatur, an sint genuinæ, et passim asseritur, quod sint *pseudepigraphæ*. Primus hisce Decretalibus Seculo IX. derogare visus est HINC MARUS Metropoli Remensis, dum nepoti suo Laudunensi Episcopo, vi prædictarum Decretalium, Metropolitanæ subjectioni se subducere conanti responderet, magnum esse discrimen inter Decreta INNOCENTII, LEONIS et GELASII, utpote Conciliorum præscriptis conformia, ac inter dictas epistolas canonibus Conciliorum haud parum adversantes: lisdem postmodum plures Galliæ Episcopi minus auctoritatis inesse contendebant, at ex eo solum, quod *Codici Canonum* non essent insertæ: Seculo XV. WICKLEFFUS, MAGDEBURGENSES, BLONDELLUS, alique Protestantes easdem impugnarunt, non tantum ut pseudepigraphas, sed etiam ut falsas et *seducentes a fide*.

Demum ævo hoc nostro eas negant esse genuinas CRITICI fere omnes, quibus jam tum Baronius, Bellarminus, ac præprimis Anton. Augustinus Tarraconensis Archi-Episcopus videntur consensisse, ita tamen, ut Catholici, quamvis epistolas illas præcis Pontificibus abjudicent, veritates et piissimas sententias in iisdem assertas venerentur.

116. *Dico.* Epistolæ Decretales veterum Pontificum ad SIRICIUM usque videntur esse supposititiæ.

Prob. Illæ Decretales sunt pseudepigraphæ ac supposititiæ, quas per octo priora secula nullus vel Pontifex, vel scriptor Ecclesiasticus, nullum etiam Concilium memorat: quarum argumenta illis Ecclesiæ seculis non conveniunt: quæ ex epistolis, libris et decretis posteriorum Pontificum, Patrum et Conciliorum sunt compilatæ: quæ diversis licet temporibus et a diversis exarata eundem plane stylum et scribendi characterem servant, eumque barbarum et ab illorum elegantia temporum prorsus alienum: ac demum in quibus temporum ratio non coheret: sed quoad hæc omnia dictæ veterum Pontificum epistolæ deficiunt; ergo sunt supposititiæ.

Prob. min. 1º. Si ante seculum IX. ulla Decretalium illarum facta esset mentio; ergo vel a SIRICIO, vel ab INNOCENTIO I., vel a S. LEONE, vel ab aliis SS. Pontificibus, aut certe a S. HIERONYMO in catalogo Script. Eccl.: atqui nullus ex his omnibus earum ullibi meminit; unde et DIONYSIUS EXIGUUS in seculo VI. suam collectionem Canonum summa acuratione congestorum, inchoavit a SIRICIO P., quam præ aliis collectionibus probavit Ecclesia.

2º. Epistolæ Episcoporum, libri SS. Patrum, decreta Conciliorum, quæ supersunt ex quatuor primis Ecclesiæ seculis usque ad SIRICIUM, passim agunt de hæresibus illorum temporum, de persecutionibus Ecclesiæ, de Confessoribus, Martyribus et Lapsis; ergo cum dictæ veterum Pontificum epistolæ vix quidquam de his omnibus memorent, illarum argumenta cum primis Ecclesiæ seculis haud congruunt.

3º. In singulis epistolis extant sententiæ ad verbum exscriptæ ex posteriorum Patrum, Conciliorum et Pontificum scriptis ac decretis; et quæ in illis epistolis leguntur exscriptæ, cum cæteris partibus non coherant, maxime quoad *stylum*; manifestum igitur indicium est, hæc præcis Decretalibus adsuta fuisse: id quod exinde magis patet, quod eæ Decretales S. Scripturam juxta versionem Vulgatam frequenter usurpent, quam S. HIERONYMUS longo post tempore adornavit.

4°. Qua demum ratione tot Pontifices diversis adeo temporibus eundem plane *stylum* affectaverint, et vel maxime alienum a sermonis latini puritate ac nitore, qualem sibi jure vindicant tum primæva illa secula nitide ac terse latina, tum ipsi summi Pontifices illorum temporum quam nobilitate insignes, tam eximii omnigena litteratura ac eruditione.

3°. Falsitas et temporum et consulatuum tam est fere in singulis aperta, ut plane huc quadret illud TATIANI: *Ubi temporum ratio non coheret, ibi ne historia quidem vera esse potest.*

117. *Obj. I.* CONCILIA, Aquisgranense sub Greg. IV., Coloniense, Moguntinum, Metense sub Arnulpho, Remense, Lateranense sub Callixto II.; item Conciliorum ac Canonum COLLECTORES gravissimi et doctissimi, Benedictus Levita compilerator Capitularium Caroli M., Hinemarus Laudun., Luitprandus Ticinensis, Micrologus, Anselmus Lucensis Episcopus, Burckardus Wormatiensis, Ivo Carnotensis, et Gratianus, cujus DECRETUM sequitur Ecclesia, citant atque hoc ipso probant ceu genuinas veterum Pontificum epistolas; ergo hæc non sunt supposititiæ.

R. D. A. Et hæc CONCILIA, et hi COLLECTORES Canonum sunt posteriores seculo IX., neque ad severioris criticæ examen eas epistolas revocarunt C. et seculo IX. antiquiores fuerunt, ac criticæ severioris legibus usi N. Concilia et Collectiones citatæ primum ab anno 836. sui exordium ducunt; ergo in primis octo seculis Decretalium, quæ SIRICII decessoribus adscribuntur, nulla mentio, nulla fama fuit. Adde, CONCILIA et COLLECTORES Canonum memorare eas epistolas, non quod censeant illas esse genuinas, sed quod de illarum auctoribus non admodum solliciti sine prævio examine critico illas citarent tanquam *usu receptas*, scilicet quoad dogmatum veritatem, disciplinæ rationem et ordinem judiciorum: ita Baronius ad annum Chr. 865.

Tandem in DECRETO GRATIANI multa sunt, quæ Ecclesia non probat, majorem adhibens fidem doctissimo ejus emendatori, Antonio Augustino Tarracoeni Archi-Episcopo; magisque probans Collectionem DIONYSII EXIGUI, prout testatur Cassiodorus auctor coævus, qui c. 23. div. lect. de illo ait: *Ex græcis exemplaribus Canones ecclesiasticos moribus suis, ut erat planus atque disertus, magna eloquentiæ luce composuit; quos hodie in usu celeberrimo Ecclesia Romana complectitur.*

Inst. 1. Silentium priorum seculorum id solum probat, quod dictæ veterum Pontificum epistolæ per illa tempora ærumnis plenissima apud privatos, aut in Tabulariis Ecclesiæ Romanæ altius latuerint; ergo ex eo non convincitur, illas esse supposititias.

R. N. A. Cur enim ne Romani quidem Pontifices eas vel unquam honoris causa nominarunt, sicut nominarunt alios, quorum dicta usurpant? cur earum testimoniis et auctoritate non obruerunt hæreticos, adversum quos multum sane valuissent primævæ Constitutiones Apostolicæ? cur ipsi Pontifices in dubium vocarunt, quæ tot Decretalibus ab ævo Apostolorum fuerant constituta? Tot ergo seculorum silentium gravissimis junctum rationibus prævalet Conciliis et Collectoribus posterioribus, præsertim quod hi honesto ISIDORI nomine, sub quo prodiit illa veterum Decretalium collectio, decepti fuerint, existimantes eam a S. ISIDORO Hispalensi editam fuisse.

Inst. 2. HINEMARUS Archi-Episcopus Remensis epist. 7. c. 12. testatur: *Isi-*

dorus Hispalensis Episcopus collegit cum epistolis Romane Sedis Pontificum a S. Clemente usque ad B. Gregorium...; ergo S. ISIDORUS eas agnovit genuinas, quarum adornavit collectionem. *Conf.* Multa extant in L. 5. *Etymologiarum* a S. ISIDORO Hispalensi edito, quæ leguntur in præfatione collectionis prædictarum Decretalium; ergo.

R. N. A. Nam in illis Decretalibus citantur Concilium Tolet. XI. de anno 675., Concilium VI. Gen. de anno 681., item epistolæ Gregorii II. et III., necnon Zachariæ SS. Pontificum, qui in seculo VIII. floruerunt; cum ergo, ut testis est Braulio Cæsar Augustanus, Lucas Tudensis, Mariana etc., jamdum animo 636. obierit S. ISIDORUS Hispalensis, manifestum est, Hinemarum Remensem cum suis sequacibus deceptum fuisse.

Ad Conf. R. potius contrarium sequi, quod nempe non S. ISIDORUS utpote quam sanctus, tam eruditus et sapiens defloraverit Decretales illas, sed quod harum compilerator ex S. ISIDORO exscripserit multa, præsertim cum Braulio testetur, libros *Etymologiarum* suo quidem rogatu conscriptos a S. ISIDORO, a se vero primum post ejus mortem fuisse editos. Ad hæc Braulio, quamvis coævus et amicissimus S. ISIDORO, in catalogo, quem texuit operum S. ISIDORI; nec verbulo meminuit illarum Decretalium.

118. *Obj. II.* Epistolæ, quas ipsi Pontifices Romani admiserunt tanquam genuinas, non sunt rejiciendæ ceu supposititiæ: atqui Pontifices Romani admiserunt ceu genuinas veterum Pontificum epistolas; ergo non sunt supposititiæ. *Prob. min.* S. LEO in epist. 1. ad universos Episcopos ait: *Omnia Decretalia Constituta omnium Prædecessorum nostrorum ita vestram dilectionem custodire debere mandamus, ut, si quis illa contempserit, veniam sibi deinceps noverit denegari.* GELASIUS in Synodo Rom. anno 494. ita loquitur: *Item Decretales epistolas, quas Beatissimi Papæ diversis temporibus ab urbe Romana pro diversorum Patrum consulatione dederunt, venerabiliter recipiendas decernimus.* LEO IV. in epist. ad Episcopos Britann. apud Gratianum Dist. 20. cap. de libellis ait: *Regulæ, quibus in omnibus ecclesiasticis utimur judiciis, sunt Canones Apostolorum, Nicænorum, Ancyranorum... et cum illis Regulæ Præsulum Romanorum, Sylvestri, Siricii, Innocentii etc.*; ergo.

R. D. A. Pontifices Romani ceu genuinas admiserunt illas Decretales veterum Pontificum, qui Siricium antecesserunt N. qui Siricio successerunt C. Nam

1°. Si illæ Decretales tempore S. LEONIS extitissent, is commendasset præpriis epistolas ANAGLETI, HYGINI, PII et ANICETI; nomine ergo omnium Prædecessorum suorum, quorum Decretalia Constituta custodiri mandat, præter CLEMENTEM I. CORNELIUM, JULIUM I., LIBERTIUM et DAMASUM, intelligit SIRICIUM, INNOCENTIUM I. (a quo in cit. epist. initium duxit), COELESTINUM, ZOSIMUM, BONIFACIUM, SIXTUM III., non vero Pontifices SIRICIO antiquiores, de quibus hic controversatur.

2°. De iisdem intelligendus est GELASIUS, insuper vero additis Decretalibus S. LEONIS, HILARI, SIMPLICII et FELICIS III. Decessorum GELASII: hæc scilicet diversis temporibus ab urbe Romana pro diversorum Patrum consulatione datæ fuerunt.

3°. Neque LEO IV. de præcis Decretalibus loquitur: quamvis enim SYLVESTRI, hujus tamen solius Decreta memorat; ad hæc putant nonnulli pro *Sylvestri*,

Siricii, legendum, *scilicet Siricii*, eo quod vetus Ecclesie Romanæ Canon nullas SYLVESTRI regulas habeat; alii probabiliter censent, citatum a LEONE SYLVESTRO non ratione epistolarum, sed relate ad acta Romanæ Synodi sub Sylvestro jam conficta, uti evidenter colligitur ex ipsiusmet epistolæ initio, ubi profert constitutum in dicta Synodo ordinem judiciorum canonicorum. Et de hisce Actis memorat tum GELASIUS in Synodo Rom., tum Synodus VII. œcum., 60 et amplius annis ante Leonis IV. epistolam.

Inst. 1. NICOLAUS I. de epistolis veterum Pontificum, qui SIRICIUM antecesserunt, in epist. 47. ad universos Gallie Episcopos, decernit eas esse recipiendas, etsi in codice Canonum non sint adscriptæ; ergo. Atque hinc auctoritas illarum Decretalium, quas ab 800 jam annis receperant Præsules Gallicani, circa annum 992. in Concilio Remensi omnino firmata est.

R. Ad 1. D. A. Decernit eas esse recipiendas in vim Canonis, ac quidem arguendo ad hominem contra Gallie Episcopos *C.* esse recipiendas ut genuinas, idque ex propria sententia decernit *N.* Nicolaus I. Papa vere eruditus nequaquam intendebat, priscorum Pontificum epistolas, quas procul dubio noverat esse pseudepigraphas, probare tanquam genuinas, quia de hoc ipsi cum Gallis controversia nulla erat; sed solum habere vim legis ecclesiasticæ, quod tum negabant Galli, eo quod in codice Canonum relate non essent. Hujus ergo rationis inefficaciam ut ostenderet, inferebat NICOLAUS: ergo jam nec Gregorii scripta, imo nec ipsas divinas Scripturas novi ac veteris Testamenti recipimus, quia in codice Canonum ecclesiasticorum non sunt insertæ. Urgebat porro: si vero recipiendum V. et N. Testamentum esse dicitis, quia utrumque recipiendum esse sancitum est Decreto INNOCENTI I., quod in codice Canonum relatam est; ergo pariter epistolæ veterum Pontificum recipiendæ sunt, quia Decreto LEONIS P. cavetur, omnia decessorum suorum Decretalia Constituta custodienda esse.

Ad 2. D. A. Gallicani Præsules aliqui illas receperunt ut genuinas *C.* omnes *subd.* sine prævio examine et crisi *C.* prævio examine critico *N.* Sane HINC-MARUS Metropolita Remensis, quocum plures alii haud dubie consenserint, eas ut genuinas non recepit, dum Hincmaro Laudunensi Episcopo apud Flodoard, L. 3. c. 21. ita reposuit: *Quærens ad inventiones, ut te Metropolitanica subjectione posses exuere, libellum de Patrum Antiquorum scriptis ante sacros Nicæne Synodi, aliorum Sanctorum canones editis collegisti, in quibus sententias inter se dissonas, et contra Apostolicam atque canonicam, et Apostolicæ sedis auctoritatem etc.*

Inst. 2. NICOLAUS I. verba GELASII ad omnes omnino Decretales extendit, quæ suo tempore omnium manibus terebantur; atque ex iis veterum Pontificum decretis demonstravit, Episcopum inconsulto Pontifice Romano deponi non posse in Conciliis Provincialibus, etsi is Romanam Sedem non appelleret; ergo reipsa genuinas esse censuit.

R. N. C. Esto 1um, præter mentem GELASII, 2um, etiam præter sententiam propriam de genuina illarum epistolarum auctoritate fecerit Pontifex; utrumque fecit tamen, nimirum ut Galliarum Episcopos, qui illas epistolas tanquam veras et genuinas Decretales admittebant, argumento ad hominem convinceret, parem iis, tametsi in *Codice Canonum* non extantibus, auctoritatem competere, ac aliis sanctionibus canonicis in *Codice* relatis.

Minus vero apposite ex his inferitur a nonnullis, NICOLAUM I. æstu conten-

tionis abreptum idcirco priscarum epistolarum vindicem se præstitisse, ut illarum auctoritate novum jus Romanæ Sedi vindicaret, et Metropolitanorum, Synodorumque Provincialium debilitaret dignitatem: quis enim nescit, quod et THOMASSINUS asserit P. 1. L. 1. c. 48., Romanos Pontifices sæpe non parum contulisse ad stabiliendam Metropolitanarum auctoritatem, non raro monuisse Metropolitanos de illa strenue defensanda, non ægre etiam confirmasse CONCILII TRID. decreta de illorum potestate et vindicata et aucta? Si vero circa seculum IX. ea invaluit disciplina, ut de causis præcipue criminalibus Episcoporum Roma cognosceret, id non exinde ortum, quod Romani Pontifices jura Metropolitanarum imminuta vellent, sed vel ob vitium simoniæ inter Ecclesiasticos tum frequens, vel ob socordiam et oscitantiam quorundam Metropolitanarum, eorumque non æquam semper dominationem; quibus adde schisma Imperatorum adversus Pontifices, indeque rerum facile omnium turbatum ordinem.

119. *Observa.* Quis demum epistolas illas fabricaverit, ac priscis Pontificibus supposuerit, incertum est: non fuit illarum artifex S. ISIDORUS Hispalensis, uti certum ex dictis hactenus: non alius quis Isidorus Episcopus Hispalensis, quia ab obitu S. ISIDORI usque ad annum, quo editæ sunt Decretales illæ, nullus Ecclesie Hispalensis Episcopus fuit Isidorus: atque ex eodem fere calculo neque Riculphus Archi-Episcopus Moguntinus dici earum compilator potest, quamvis easdem, teste Hincmaro Remensi, per Galliam divulgaverit. Tandem viri eruditi passim autumant, illum ISIDORUM MERCATOREM, cujus nomine vulgatae sunt illæ Decretales epistolæ veterum Pontificum ante SIRICIUM, fuisse magni nominis monachum, qui se *Peccatorem* dicere solebat, scribas vero oscitantes ex *Peccatore* fecisse *Mercatorem*; ita MORINUS.

CAPUT IV.

DE PROMULGATIONE, ACCEPTATIONE, OBJECTO, SUBJECTO, ET EFFECTU LEGIS HUMANÆ.

ARTICULUS I.

DE PROMULGATIONE LEGIS HUMANÆ.

§ I.

Promulgatio legum generatim.

120. *Nota.* Promulgatio est intimatio seu propositio legis a legislatore iis facta, a quibus legem vult adimpleri. *Publica et solemn* dicitur, qua per vocem præconis aut publicum programma lex subditis intimatur: *Privata*, quæ ex defectu quocumque lex communitati nequit innotescere: *Vulgaris*